

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ

MODERN ASPECTS OF INTEGRATION OF MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT BY THE INNOVATIVE EDUCATIONAL SYSTEM DEVELOPMENT IN THE REGION

У статті розглянуто сучасні аспекти інтегрування механізмів реалізації державної політики у сфері загальної середньої освіти в контексті інноваційного розвитку на регіональному рівні. Як свідчать останні події в освітньому просторі людства, значно актуалізуються питання змістових і ресурсних змін, які переорієнтовуються на процеси задоволення особистісних освітніх потреб. Державна політика у сфері загальної середньої освіти, яка окреслила якісні зміни в системі початкової освіти та підходить до вибудовування стратегії інноваційної моделі в базовій і основній школі. Сучасні трансформації окреслили змістові зміни управління шкільною освітою, автономії школи і її демократичного простору, гнучкої моделі освіти для здобувачів послуги. Найбільшою проблемною є система ресурсного забезпечення шкільного простору, який був і залишається на рівні життєвого забезпечення. Досягнути рівних умов навчання через однаковий рівень ресурсного забезпечення освітнього простору сучасними засобами навчання, інтерактивними й сучасними педагогічними методиками освіти й активним і вмотивованим здобувачем освіти. На жаль, склалась досить складна ситуація, коли місцеві стандарти шкільного простору мають розбалансований рівень ресурсного забезпечення та стратегії сталого розвитку освітнього простору від дошкільного, загальноосвітнього, позашкільного та професійного закладу освіти регіону. Роками ведеться мова про перегляд моделі фінансування закладу освіти з визначенням пріоритетів через принципи «гроші ходять за дитиною», «фінансова автономія закладу освіти», «підвищення кваліфікації вчителя відповідно до бюджету закладу освіти», «доступність якісної освіти» тощо.

За результатами дослідження встановлено загальні і нові механізми з реалізації державної політики у сфері загальної середньої, дошкільної, позашкільної та професійної освіти в контексті інноваційного розвитку закладів освіти, які на регіональному рівні реалізуються через практичні процеси, як-от: вибудовування нової моделі організаційної схеми освітньої інфраструктури території (освітні округи (школа, садок, позашкільля, професійна підготовка); опорні школи та філії); нова мережа закладів освіти тощо); сучасне ресурсне забезпечення й енергозбереження будівель закладів освіти; нова стратегія кадрового педагогічного забезпечення освітніх закладів та їх пільгового комунального забезпечення; формування та розвиток демократичних механізмів управління закладом освіти і його внутрішнього простору діяльності; ґрунтовний розвиток комфортного, розвивального та гнучкого за змістом освітнього простору школи тощо.

Ключові слова: нові стандарти державного управління освітою, автономія закладу освіти, мережа закладів, трансформація

змісту освіти, інновація в ресурсному забезпеченні.

The article considers modern aspects of integration of mechanisms of realization of the state policy in the field of general secondary education in the context of innovative development at the regional level. As recent events in the educational space of mankind show, the issues of semantic and resource changes, which are reoriented to the processes of meeting personal educational needs, are significantly relevant. State policy in the field of general secondary education, which outlined qualitative changes in the primary education system and approaches the development of an innovation model strategy in primary and secondary schools. Modern transformations have outlined the substantive changes in the management of school education, the autonomy of the school and its democratic space, a flexible model of education for service providers. The most problematic is the system of resource provision of school space, which was and remains at the level of life support. Achieve equal learning conditions through the same level of resource provision of educational space with modern teaching aids, interactive and modern pedagogical methods of education and an active and motivated student. Unfortunately, there is a rather difficult situation when local standards of school space have an unbalanced level of resources and strategies for sustainable development of educational space from preschool, secondary, out-of-school and vocational education in the region. For years, we have been revising the model of financing an educational institution, determining the priority through the principle of "money follows the child", "financial autonomy of the educational institution", "teacher training in accordance with the budget of the educational institution", "access to quality education" and so on.

According to the results of the study, general and new mechanisms for the implementation of state policy in the field of general secondary, preschool, extracurricular and vocational education in the context of innovative development of educational institutions are implemented at the regional level: the new model of the educational chart structuralizing such as school, kindergarten, out-of-school, vocational education; support schools and branches; new network of educational institutions, etc.; modern resource provision and energy saving of buildings of educational institutions; new strategy of personnel pedagogical support of educational institutions and their preferential communal provision; formation and development of democratic mechanisms of management of an educational institution and its internal space of activity; substantial development of a comfortable and flexible educational space of the school, etc.
Key words: new standards of public education management, autonomy of educational institution, network of institutions, transformation of content of education, innovation in resource provision.

УДК 353.2:351;37.07
DOI <https://doi.org/10.32843/rma2663-5240-2020.19.5>

Безена І.М.

к. філос. наук, доцент,
завідувач кафедри
соціально-гуманітарної освіти
КЗВО «Дніпровська академія
неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради

Постановка проблеми в загальному вигляді. Шкільна реформа проводиться в контекстах державної концепції «Нова українська школа», яка визначає нові національні пріоритети, спрямовані на підвищення якості й осучаснення змісту освіти, розширення практико-орієнтованих механізмів із демократизації та децентралізації управлінських повноважень, відповідальності та громадського впливу на освітні процеси в середній школі. У процесі реалізації реформи шкільництва враховуються: індивідуальні освітні потреби і запити громадян; місцеві можливості в задоволенні потреби в доступі до якісної освіти; гнучка мережа закладів та зміст освітнього середовища; сприяння розвитку індивідуальної траєкторії навчання; застосування сучасних пріоритетів шкільного менеджменту і педагогіки; вибудовування нових моделей фінансування/бюджетування та стратегії інноваційного й ресурсного забезпечення школи тощо.

В окреслених концептах актуалізується проблема ефективної мережі закладів загальної середньої освіти й інноваційного розвитку системи освіти у громадах. Адже ключовими питаннями постають, крім організаційних заходів, проблеми бюджетування / фінансування закладів освіти, гнучкість управлінських регуляторних впливів на освітні чинники, як-от: мережа, стратегії формування і розвитку освітнього середовища навчання, підвезення до закладу освіти, розвиток життєзабезпечувальних супутніх мереж для освітньої інфраструктури тощо. Основна місія управління освітою й освітнього менеджменту трансформується під суспільні запити й вибудовується відповідно до ресурсної спроможності громади в інтегрованих інфраструктурі шкіл. Адже в окреслених аспектах зазначається чітка система взаємозалежності рівня розвитку освітньої системи та громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі дослідження проблем розвитку регіонів через інтегрування механізмів державного управління, які спрямовано на інноваційний розвиток освітньої системи регіону, перебувають у сфері наукового та практичного осмислення. З окремих проблем національного та регіонального рівнів здійснюють дослідження науковці: В. Алфімов, Г. Артюх, Т. Боголюб, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Л. Карамушка, В. Крижко, Н. Коломинський, Є. Павлютенков, Б. Данилишин, М. Долішний, Я. Жаліна, Е. Лібанова, В. Луговий, В. Майборода, С. Серьогін, Д. Стеченко, С. Романюк, Є. Бородін, В. Баштаннік, Л. Юрчук, А. Павлюк та інші. Проте на сучасному етапі реформ ця проблема потребує

подальшого і нового аналізу, особливо коли йдеться про державне управління освітою в ринкових умовах і трансформації відповідно до загальносвітових і європейських тенденцій регіонального розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідно зазначити, що за наявності зацікавленості у вивченні окреслених проблем усе ж малодослідженою залишається тема інтегрування механізмів державного управління на регіональному та субрегіональному рівнях, спрямоване на інноваційність розвитку системи освіти території.

Мета статті. Здійснити аналіз результатів реалізації сучасних аспектів інтегрування механізмів державного управління, спрямованих на інноваційний розвиток освітньої системи регіону.

Виклад основного матеріалу. Зовнішні та внутрішні чинники суспільного розвитку підтверджують нагальність реформування освітньої системи відповідно до потреб сучасної людини та суспільного розвитку. Поетапні кроки до входження України у світовий соціально-економічний простір проходять через інноваційні та трансформаційні механізми в системі освіти, які сприяють виявленню наявних істотних суперечностей в організаційній системі управління закладами освіти: «потреби часу – упровадження інноваційних підходів». У результаті проведеного аналізу стану розвитку системи управління освітою на регіональному рівні ми зазначаємо, що одним зі шляхів реалізації окреслених завдань є вибудовування нової моделі наукового менеджменту в освіті, розроблення інноваційних моделей та нових механізмів організаційної діяльності на всіх рівнях: державному, регіональному та субрегіональному/муніципальному. Дослідники наукової проблеми визначають, що сучасна «регіональна освітня система» складається як єдиний організм із низки освітніх інститутів, які мають єдині інноваційні механізми взаємодії, відповідають принципам і потребам регіоналізації та відображають регіональні/субрегіональні особливості соціально-економічного розвитку суспільства [1].

Відповідно кожен регіональний освітній простір місцевим менеджментом зорієнтовано на досягнення максимальної ефективності в управлінській та освітній діяльності. Але ефективність локальних процесів має індикатори визначення за різними критеріями й ознаками, які можуть інколи підвищувати ризик загострення протистояння у відносинах у центрально-периферійному секторі, що може призвести до стагнації субрегіональних

територій з обмеженими ресурсними потенціалами для стратегії розвитку та консервації затратних проблем [2, с. 7]. Фільтром в окреслених процесах мають постати демократичність, прозорість та професійність у підготовчих процедурах складання стратегії, бюджетування, міжрегіональної інтеграції та планування заходів діяльності. Адже, як свідчить досвід реалізації державної політики у стратегіях розвитку регіонів, ключовою умовою її успішності постають інструменти з поєднання й узгодження механізмів вирівнювання, стимулювання ефективного й інноваційного вдосконалення інфраструктури території.

Варто відзначити, що у країнах Європейського Союзу основним чинником розвитку регіонів окреслено такі індикатори, як: інноваційна активність, людський капітал і ефективне інституціональне управління на регіональному/субрегіональному рівні, нові стратегії діяльності й інноваційна мета сервісного розвитку [3, с. 259]. Кожна територія відіграє вирішальну роль базового рівня інфраструктури, яка може трансформуватися завдяки внутрішнім і зовнішнім інвестиціям під нові запити громади. Відповідно постають питання про актуальність сучасних наукових досліджень практик управлінської діяльності мережевих структур для підвищення конкурентоспроможності регіону та здатності до продукування інновацій у соціально-економічних сферах території. Адже обмеженість можливостей формування інновацій та їхньої мобільності призводить до поглиблення кризи в окреслених сферах громади.

Здебільшого питання визначених аспектів лежать у площині діяльності суб'єктів регулювання та системи освітньої діяльності на регіональному рівні через взаємну узгодженість процесів впливів, створення об'єктів інноваційної інфраструктури, розуміння процесів та ініціативність під час діяльності, функціональність структур та їхні якісні показники. У контекстах системи освіти постають стратегії вибудовування інноваційних механізмів: технопарки, наукові парки, технополіси, технорекреації, техномережі, техносистеми тощо. Відповідно до комплексного підходу до механізмів реалізації інноваційних процесів постають завдання зі збалансування впливів, горизонтальної інтеграції, урахування територіальної специфіки, розвитку мережевих форм комунікації, критеріїв визначення ефективності в інноваційному розвитку та надання послуг громадянам.

На сучасному етапі розвитку регіонів актуалізуються питання: моніторингу ринку освітніх послуг та фактичного надання й розширення

послуги; управлінського прогнозування динаміки і тенденції їх споживання та якості; виявлення, оцінки конкурентів і ухвалення рішення про доцільність надання послуг у громаді. У результаті освітній менеджмент в освітній сфері регіону поєднується з державним управлінням загалом, вони визначаються із суспільно зумовленим підвищенням вимог до ефективності їхньої діяльності для ресурсного забезпечення регіону різногалузевими кваліфікованими кадрами, створення нових технологій для підвищення якості життя людини. Отже, освітня система постає багатофункціональним комплексом від освіти і навчання, виховання і формування професійних компетентностей у громадян.

Окреслені аспекти визначають основу освітнього простору через трансформацію вимог стандартів освіти та гнучкість шляхів реалізації в освітньому, педагогічному та дидактичному менеджменті. Їхня загальна логіка й методологія вибудовуються шляхом створення різних рівнів вимог для формування компетентностей, які окреслюються суспільством, що постійно трансформується, у певних галузях, з актуальним набором знань і навчальних дисциплін відповідно до освітніх програм. По-новому виокремлюється значення методології та механізмів маркетингу в управлінні освітою, яке викликане необхідністю пошуку нових інноваційних форм і методів управління процесом навчанням, форми проведення за дистанційною методикою освіти і реалізації освітніх послуг.

Унаслідок цього сучасний менеджмент в освітній сфері стає наукомісткою діяльністю, яка потребує: високих інтегрованих і різнобічних професійних якостей та знань, соціально ефективного й кадрового менеджменту, інтегрованої освітньої, педагогічної та дидактичної інноватики, інноваційного освітнього та методичного менеджменту, постійної модернізації відповідно до реальної соціально-економічної ситуації в регіоні; адаптації управлінських умінь посадовців із метою постійного оновлення й підвищення ефективності діяльності й експертизи процесів освітньої системи; відпрацювання моделі інформаційно-комунікативного забезпечення мережевого обміну інформацією та механізмів реалізації повноважень відповідних суб'єктів діяльності. Дослідники відзначають, що «реформа публічної адміністрації повинна вирішити такі завдання: формування ефективної та результативної системи органів виконавчої влади»; підвищення професійного, політично нейтрального та відкритого кадрового складу державної служби; розвиток фінансової самодостатності органів

місцевого самоврядування; орієнтація державних службовців на прозорість діяльності для забезпечення потреб та інтересів громадян; відкритість і підконтрольність влади перед громадянським суспільством регіону; новий адміністративний устрій та організація системи місцевого самоврядування, орієнтованих на інтереси громадян [4, с. 92]. Виходячи з окреслених завдань, постають такі пріоритети публічних інститутів влади та системи управління освіти: 1) визначення інноваційних механізмів через цілі, принципи, компетенції та повноваження; 2) запровадження інноваційних механізмів, спрямованих на суспільний розвиток суб'єктів діяльності; 3) сталість і послідовність управлінської діяльності; 4) трансформації якісних, мережевих і гнучких параметрів регулювання процесів сервісної діяльності освітньої системи, суміжність із розвитком електронного урядування.

З огляду на те, що держава й органи публічної влади й освіти орієнтовані на задоволення попиту й інтересів громадян, постають аспекти розуміння потреби в переорієнтуванні змісту діяльності на мережеві форми управлінської взаємодії, розбудови місцевого управлінського органу, форми комунікативної технології планування і контролю, розбудови нових цифрових послуг у документообігу, багатовекторності зв'язків у контексті «громадяни – влада», надання адміністративних послуг і спрощенні суспільних процедур. На думку дослідників, сутність управлінських інновацій визначається зміною статусу громадянина, який раніше був лише платником податків, тепер він постає активним клієнтом, споживачем адміністративних послуг органів місцевої влади, що конкурують, прозорої і підконтрольної, маркетизованої інституції у громаді [5, с. 98]. У Дніпропетровському регіоні вже відбулися процедури з відкриття центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП) при органах місцевого самоврядування, які в чітко окреслених процедурах проводять роботу із задоволення запитів громадян на різні адміністративні послуги без їх виїзду до віддалених районних центрів і державних служб. Діяльність ЦНАПів проводиться в цифровому контексті комунікації з державними тримачами інформації або реєстру, яку запитує громадянин, та чіткими термінами розгляду адміністративного запиту. Проходить підготовча робота до процесів застосування цифрових технологій у процедурах отримання документів на індивідуальний носій інформації, проєкт «Держава у смартфоні «Дія»», цифрові освітні кластери ZOOM, Google Classroom тощо.

Сучасна світова практика відпрацювала різні моделі інноваційних інструментів і підходів до управління, які можна окреслити такими складниками, як: аутсорсинг (передача деяких функцій іншій інституції); бенчмаркінг (застосування передових і ефективних практик); урядування (самоуправління території); електронне урядування (різні рівні: «уряд – урядові», «уряд – громадянам», «уряд – бізнесу» тощо); збалансування системи показників; концепція «ощадного управління»; нове державне управління; «підприємницький рух»; реінжиніринг; управління за цілями; управління за результатами; управління проєктами й інші [6, с. 155–156]. Застосування окреслених механізмів управління в освітній системі забезпечить нові рівні ефективності та результативності в регіональному менеджменті, створить нові можливості для громадян в освітньому зростанні й самореалізації в житті.

У результаті проведених досліджень у системі управління загальною середньою освітою через орієнтири якості, прозорості та взаємодії в різних моделях саморозвитку було отримано такі діагностичні показники: 94,5% респондентів вважають, що якість управління має орієнтуватися на споживача освіти; на думку 94,5%, якість залежить від діяльності посадовців; 89% зазначили ухвалення рішень через з'ясовані факти, які визначено на основі якісного аналізу відомостей і достовірної інформації; 100% відзначають низький рівень управлінської культури та критичного мислення посадовців (брак досвіду, нерозуміння механізмів управління, професійні якості посадовця, загальна культура особистості, володіння інноваційними методами діяльності тощо) [7].

У результаті проведеного дослідження взаємозв'язку освітньої політики держави через тенденції розвитку світової та національної системи освіти, ринкових механізмів освітньої галузі, розвитку ринку освітніх послуг у різних громадах, впливи соціально-економічних чинників на особливості трансформації освітньої послуги, особливості поведінки особистості в окреслених контекстах освітньої системи зазначаємо послідовність ефективних зрушень в освітній системі [8]. Побудовування нової моделі інноваційного розвитку освітнього середовища формується завдяки сучасним системам цифрової мережі, банку освітніх знань, форми подачі знання та розвитку компетентностей, дистанційної роботи в навчальній групі, де відпрацьовуються на практиці уявлення про теоретичні основи освітнього, педагогічного, життєвого та дидактичного менеджменту, розвивається гнучке навчально-пізнавальне

середовище для розвитку людини. Отже, у процесах інноваційного розвитку механізмів державного управління на регіональному рівні й освітньої сфери можна окреслити чотири ключові проблеми: упровадження науково-теоретичних досягнень у практику й ефективно-сталий соціальний розвиток суспільних інституцій; проблеми підпорядкування інноваційних процесів завданню підвищення якості всіх освітніх процесів; нехтування елементом запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітніх цілях; фінансування інноваційної діяльності. У подальших життєвих практиках окреслені концепти будуть створювати передумови для інноваційного змісту розвитку національного суспільства, яке будується на принципах людиноцентризму та демократії.

Висновки. Отже, за першими результатами реформи з демократизації та децентралізації окреслюються нові інтегровані механізми державного управління інноваційним розвитком освітньої системи регіону. Окреслені питання тісно пов'язані з інноваційними стратегіями соціально-економічного розвитку території, ефективною діяльністю публічних інституцій, розвитку людського потенціалу та гнучких цифрових інноваційних моделей освітньої системи. У зазначених процесах ключовими є питання управлінської діяльності та вибудовування освітнього простору, які не піддаються кризовим тенденціями і забезпечені повноцінним ресурсним контентом. А впровадження інноваційних механізмів організації та діяльності освітньої сфери регіону змінить якість освітніх послуг та сприятиме гуманістичному розвитку людини нової генерації.

Ключовою проблемою в розбудові інноваційного середовища громади є питання підвищення якості освіти, ресурсного забезпечення освітнього середовища та доступності/гнуч-

кості щодо її здобуття. Отримані результати дослідження свідчать про особливе значення освітніх змін, які створюють потенціали для формування освітньої системи для сталого розвитку регіонів та особистості. Для подальших розвідок із розвитку механізмів управління визначено дослідити діяльність із формування умов для сталого розвитку регіону.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Юрчук Л. Механізми створення та напрями розвитку освітніх округів. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. Вип. 3. С. 204–212. URL: www.nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_3_30.
2. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення : монографія / наук. ред. С. Шульц ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 205 с.
3. Шульга М., Коновалова М. Інновації в державному управлінні як умова розбудови сервісної держави. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Державне управління». 2014. № 1 (1). С. 97–100.
4. Баштанник В. Інноваційні механізми державного управління регіональним розвитком. *Державне управління та місцеве самоврядування* : науковий журнал. 2012. Вип. 4 (15). С. 87–86.
5. Нижник Н. Стратегія державного управління в Україні: теоретичні аспекти. *Стратегія розвитку України (Економіка, Соціологія, Право)* : науковий журнал. 2004. № 1/2. С. 108–121.
6. Федорчак О. Інноваційні механізми державного управління: підходи до формування. *Ефективність державного управління* : збірник наукових праць. 2012. Вип. 33. С. 150–157.
7. Семенець-Орлова І. Державне управління освітніми змінами в Україні: теоретичні засади : монографія. Київ : ЮСТОН, 2018. 420 с.
8. Planning of Socio-Economic Development of the Territories (Experience of European Union) / L. Akimova et al. *International Journal of Management*. April 2020. Vol. 11. Iss. 4. P. 638–646.